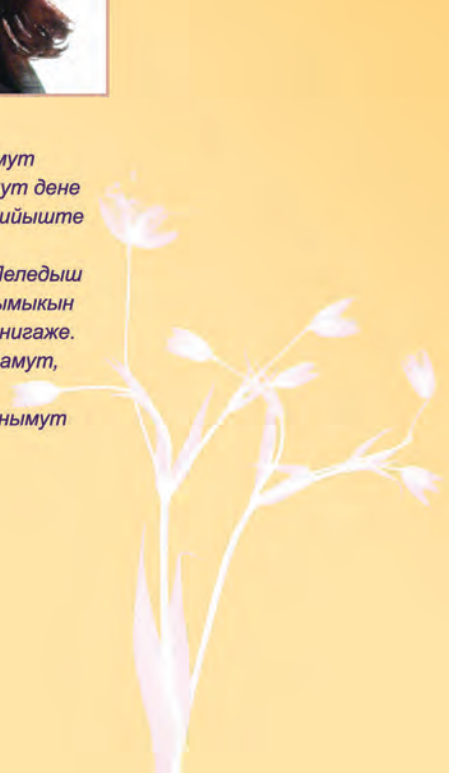

Татьяна Соловьева сылнымут
тўняшке «Ош куз» почеламут дене
1997 ийыште толын. 2002 ийыште
савыкталтше икымше
почеламут-влак книгаже «Пеледыш
ўмыр» маналтеш. «Мый тымыкын
улам саскаже» – кокымшо книгаже.
Иквереш чумырымо у почеламут,
муру-влак кажне лудшын
кумылжым савырат да сылнымут
аланыш вўдат.

Татьяна Соловьева
**Мый тымыкын
улам саскаже**

Татьяна Соловьева

Мый тымыкын улам саскаже

Йошкар-Ола
Марий Эл писатель ушем
2013

УДК 821.511.151
ББК 84(2 Рос = Мари)6-5
С 60

Соловьева Татьяна (Светлакова Т.А.)

Мый тымыкын улам саскаже: Почеламут –
С 60 влак. – Йошкар-Ола, Марий Эл писатель
ушем, 2013. – 96 с.

Татьяна Соловьева сылнымут тўняшке «Ош куэ» почеламут дене 1997 ийыште толын. 2002 ийыште савыкталтше икымше почеламут-влак книгаже «Пеледыш ўмыр» маналтеш. «Мый тымыкын улам саскаже» – кокымшо книгаже. Иквереш чумырымо у почеламут, муро-влак кажне лудшын кумылжым савырат да сылнымут аланыш вўдат.

УДК 821.511.151
ББК 84(2 Рос = Мари) 6-5

© Светлакова Т.А., 2013
© Клюкина М.Ю., обложка, 2013

ОНЧЫЛМУТ ОЛМЕШ

У чесым ямгылем пўжалт,
Поэзий суртышкем ўжам,
Йоратыме лудшем-шамыч, тендам!
Ида кай тудым трук кодал,
Лиеш гын пўсö ойлымем коклан.
Вурсат гынже, ида пыдал!

Ом пале: могайрак сиём.
Кеч-мо гынат, сита виём
Руаш гыч киндым угычын пышташ!
Ида шылтале шеңгечем,
Ида те ойло: «Вийдыме улмаш!»
Тунар ноён тигдеч вачем!

Йораш ом төчө нигöлан,
Ида йог мый гечем «молан?»
Йолташ-влак, шарныза тыгай ойлам:
Те кидыш налыда гын ты книгам,
Ида пу коңга тул олташ,
Ода керт йўлатен, арам!

Мый ом лий весе нигунам,

ШУКЕРТАК «ШЫМ КУРАЛ» ПОЭЗИЙ НУРЫМ

Шукертак «шым курал» поэзий нурым.
Шоналтышым: кўлеш мо мыланем.
Ок эрте тек арамак илыш курым,
Чонемым почын, тыланет ойлем.

Тый лийыч мыланем – тура ончалтыш.
Мый шыргыжалым, воштыл, ваштареш.
Но илыш мыйым өрдыжкө кудалтыш,
Молан шылташ, пырням эре пыштат тореш.

Тачат ом ойло такшым мые утым,
Кеч шоныш ынде ятыр погынен.
Лач чонышто гына йомалше мутым
Туге чот шып кагазыш радамлем.

Мый ом шылтале йөршын весым лугыч,
Кеч логалеш саскаже кукшо.
Поэзий нурышко лектам мый таче угыч,
Вет тушто кажнын шкенжын лукшо.

* * *

Поэзийым, шепка гычын тўналын,
Тый курым мучко иле йөратал.
Чон шўлыкым кертат торааш шўкалын,
Поэзий – нимучашдыме пиал.

Чылажат шергакан,
чонлан лишыл

МЫЙ ТЫМЫКЫН УЛАМ САСКАЖЕ

Мый тымыкын улам саскаже,
Садлан дыр тамыкыш логальым.
Да илышын чыла ласкажым
Лач омешем гына ужальым.

Пыл помышын улам ош йүржө,
Садлан шортам, чонеш вита гын.
А ончылнем ал кавадүржө,
Ах, көм тыге чоян күта гын?!

Лияш ыле мыламже покшым,
Иянше шүм ласкан ила мо?
А чон тутаяк шокшо-шокшо,
Эх, мом ыштем, тыгай улам гын!

МЫЛАМ ОЙЛАТ

Мылам ойлат:

«Изи улат, нерет ит шүш, куш ок күл!»
Молан «ом шүш»? Мый төр праван улам!
Шүмем кыра гынат, коклан ик семын огыл,
Мыят айдеме лүмым нумалам.

Мыят палем тўн्यान шапалге тўсшым,
А шере-кочыжым шуктем, тамлен.
Да ойго деч ярнен, шуя кө кидшым,
Тыгайымат ом керт шуэн коден.

Мый ең шинчавүдеш пиалым ыжым чоно!
Сита дыр илышем шентеч тергаш!
Тый шке саскатым жапыштыже пого,
А мый палем, кунам мылам погаш...

ЭХ, ИЛЫШ, ИЛЫШ!

Эх, куш вашкет тый, илыш, илыш,

Могай йомакыш нангает?

Шулен йомеш эн келге шўлыш...

Улам мый тыйын ончылнет!

Вачем нелемын, ойго шуко...

Тетла ом керт чытен, палет,

Эше мыняр тый ўмыр мучко,

Могай пашмам вончаш сөрет?!

ПАЛЕМ

Палем, нигө ок керт ўшаным
Шўм-чоныштемже шочыктен.
Да, жап эртен, жожат кишанын,
Но мый садак, садак вучем.

Вучем, кунам конден пиалым,
Лай кид шўргемым ниялта.
А мыйже, йўксыла иялын,
Умбак вашкем пырля, пырля!

ШОЧМО ЯЛ

Кеч эртен йоча годсо жапемже,
Кеч эртен изи годсо пиал,
Но чыла, чылаMAT, раш шарнем мый,
Тыйым ом керт монден, шочмо ял!

Тошкеш кечым мый вашлиймеке,
«Поро эр, шочмо ял!» – манынам.
Ўпым комдык шерал, памаш деке
Тамле вўдшым йўаш воленам.

Ужынам шаршудан шып уремым,
Төр пасум да ужар чодырам.
Кызыт вел помыжалтше ялемым
Олык лапыш пырля ўжынам.

Лач поянлык да кушкыл ялемын –
Чыла тиде эн шерге мылам.
Кажне поро шомак пошкудемын
Шарныкта эртен кодшо жаплам!

Шочмо ял! Кеч улат пеш тораште,
Но чонем тый декетак шупшеш.
Порсын шўртым кылдем арамашке –
Шарналташ кечалта тек укшеш!

ШОЧМО ЯЛ ДЕНЕ ВАШЛИЙМАШ

Кажне кечын конча лач ик омо:
Шочмо ял шўлыканын ўжеш.
Ну, а таче йўршеш омо йомо,
Мо лийшашлан чонемже коржеш.

Миен омыл эн шерге вер-шўрыш,
Шоналташ гын, вет ынде кунамак,
Шогалтен тый от кодо дыр шўрыш,
Шочшетла вашлият, унала?

Эрден-эр погалтен икте-весым,
Мый тарванышым корныш шкетак.
Лўмжылан погалтем ынде чесым,
Эх, ом тол мые тышке эртак.

Ялем велне автобус чарналтыш,
А умбакыже йолын каем.
Шўм-чонем куанен чытырналтыш,
Пасу гоч койылалтыш ялем.

Поро эр, шочмо ял, тый декетше
Пўртылеш угыч йомшо шочшет!
Молан шўлыкын тые ончетше,
Кече лектын, эше мо малет?!

Мо пеш шып? Пуйто тиде тый огыл?
Але мыйын вuem анырген?
Ой, Юмет, кок сурт веле мо кодын?
Кушко кайыш шочшет ойырлен?

Садерлаште ок шүшкө сар шүшпык,
Шемгорак лач пыжашым шиеш.
А ломберыште ожсылак үшык,
Тольык кө каналташ тыш шинчеш?

Көн үмам эскерет кас-йүд водын,
Кө эрта ондалалт, шүм пырткал?
Пеш тораште чыла тиде кодын,
Ваш ок поктыл иктат йочала.

Пасуэтше, о Юмо, мо пагыт,
Киндым огыл мо тые куштет?
Шочеш түрлө шүкшакше шүй даныт,
Шочмо ял, тые кушко вончет?

Памашнаже нерген шомак поро
Шочын мыйын йоча ушыштем.
Ну, а таче уке гаяк корно,
А волакше йөршеш шолдырген.

Ах, шарнем: үчашен, вате-влакше
Лын вургемым арун шүалтат.
Сакалтен вүдварам, пөръен-влакше
Памаш вүдым кошталын каят.

Олык лапыш иктат огеш воло,
Ал вуйшүдышым ок пид иктат.
Снеге лынак, нигө огеш пого,
А ковам пога ыле эртак...

Эрден-эр кынелмек, үстембалне,
Мыйым шөр дене снеге вучен.
Мый тошкемыш лектам, а умбалне –
Коваем шудымат лын солен.

Мо ок шого кожлат чүчкен-модын,
Ок ужате, ок лек вашлияш?
Кукужат йөслана шкетын кодын,
Илыш жапым нигөным шотлаш.

А школ корно йөршешлан мо йомын?
Кушкын шинчын шаршудо төшак.
Шочмо ял, тиде тый але омо?!
Пич шортат да полшаш шып үжат...

Почылтеш шонгыенын капкаже:
– Ёдырем, кө улат? – палынеже.
– Вёдыр ватын, – манам, – уныкаже.
– Так, тыглай толынат? – умылынеже.

– Ялнажат вет пыта эркин-эркын,
Илена так, шуктен ёмырнам.
Телыланже коштам шонго пёртыш,
Лач кенежым мый тыште улам.

А коватшын гын кодын сурт олмо...
Толынат унала гынже, эрте,
Мыйынат нунын велке йолгорно,
Сёрвалем Ош Юмемым шукертак...

– Уремнаже кузе чот вашталтын!
Омешем гын конча ялт вес тёрлө.
Эр кынелын, вик тышке чымалтым...
Ойлен шым керт тетла, мутем кёрльё.

– Ёдырем, тыйын шкендын у ылыш,
Ит ойганде арам шём-чонет.
Мемнан вел мо тыгай «чапле» ылыш,
Кызыт ял-влакше так – пу сёрет!

Титакан улына меже, кажне,
Шыде вел погына, мом ыштет?
Тыйын тебе кушеч улмет – важне,
Юмылтен тыйым шочмо ялет!

Мый «йёра» маншыла, вуй савалын,
Шып ончальым пустанше окнаш.
– Чу, ковай, кө у суртым нёлталын,
Чапле пёрт ден йолга ял мучаш?

– Лачак суртшо гына вуй оралан,
Ны пелаш, ны йочаже – лач шкетын.
Таче тыште ила, а эрлалан
Ўшанжат пеш уке, кая лектын.

– Эх, ковай... Тарванем корныш эркин,
Тау, мутым пырля алмаштенна.
Час, автобус лиеш ола велке...
Самый сайжым тудлан вашталтенна.

– Мо, арамак туржат рвезе чоным,
Ўдыръенлан садак кайыман.
Шочмо ял, шочмо суртын законом,
Түнжө, көргө чонеш шуктыман!

Мый тарванышым. Кече ончале,
Почешемже покта шыратен.
Мардежат йыштак толын ондале,
Лыве-влак лектыч вошт ужатен.

Тый тыгаяк улат, йораталме,
Эн чеченле да шерге ялем!
Пуэнат гын мастарлыкым, алым,
Курымеш мый мокталын мурем!

Толын жап кызыт неле,
палем мый,
Лач ит вашке шукташ ўмырет!

ЎЖАРА ЯЛНАМ ӨНДАЛЕ

Ўжара ялнам өндале,
Шыпак вольш тўтыра.
Шого, кө гын ялт ок мале?
Кө ласкан эр кутыра?

Чодырам шыман вўчкале,
Памаш ден шўалтыш йолжым.
Куш вашкет? Вучалте але?!
Тек йўкет мөр олык колжо!

Мыйынат шинчам шупшале,
Кынелаш мо кызыт жапше?
Эх, малемыс мые але...
Шогалташ ок лий мо татшым?

Шуктынет чыла дек таче,
Чон коршта чылаштын верчын.
Ах, могай улат пашаче,
Тау тыланет, эр кече!

ЎДЫРЕМЛАН

Кузе чот тыйым вученам,
Изи чечен шўм падырашем.
Мый кечын кечым шотленам,
Коклан лўмет ден ойленам.
Улат, да пеледеш ешем.

Тый шыпак тольыч ош тўняшке,
Куаным кондышыч тунам.
Чонем уран кўзен кавашке,
Эсогыл волашат ыш вашке.
Туге чот кўлынат мылам!

Ончен, шерем ок тем, шинчатым,
Изи кизатым ниялтем.
Но тый малет, от уж аватым,
Да чумалтет ласкан чапатым.
А мый шыман лай вўчкалтем.

Курчак гае мотор улат,
Шыпак киет тый кўдынем.
Мый эркын шыргыжам тылат,
Палем, вет садыгак шижат.
Ават пеленак, ўдырем!

Тыгай, ужат, ава пиал,
Уке тўналтыш, ни мучаш.
Лач икшыве пелен лиял,
Чот шокшын, ныжылгын ӧндал,
Могай ласка улмаш илаш!

Кузе чот тыйым вученам,
Изи чечен шўм падырашем.
Мый кечын кечым шотленам,
Коклан лўмет ден ойленам.
Улат, да пеледеш ешем.

2008 ий

ИКЫМШЕ ОШКЫЛ

Изи чукай, чапат ден кай!
Сита ныл йолын удыраш!
Ик ошкыл, кокыт... Мо тугай?
Куш йомо мыйын падыраш?

Шунгалтыч?! Ит шорт, куанем,
Изи чапатше титакан.
Эше куржат, но мыланем
Эн первый ошкыл шергакан!

2009 ий

Айдемын илыш – мундыра.

Кузе моштем, туге рудем.

Лиеш: шүртат күрлалт кая,

Но ваш ыштен, чаткан кылдем.

Ончем: ок кой мучашыжат,

Да нимолан мылам вашкаш.

Улмаш пеш шуко кылдышат?!

Кунам-гынат лектеш мучаш...

КУДЛО ВИЧ ИЙ ОНЧЫЧ

Аван монологшо

Шүшка мардежлан шүшпик ныжыл семым,
Укшлажым ломбо эркын тарвата.
Йырваш ласка, но шүмыштем вес семын
Торасе ойго чоным йўлата.

Шарнет, сар шүшпик, кудло вич ий ончыч
Ойган муретым колын шортынам.
Шарнет, сар шүшпик, витле куд ий ончыч
Мый эргым вес тўняш ужатенам.

Ик эргым ыле, но война нангайыш
Да кодыш курымешлан тулыкеш.
Эх, шучко сар... А кө шуктен тыгайыш,
Көн тыныс илыш дечын шер темеш?

Пычкемышалте шүдыр кенеташте.
Шым керт вўчкен мый ик уныкамат.
Молан йөра илем тыге тўняште?
Ом кол «ковай» манмым нигунамат.

Кузе ава чонлан чыташ, каласе?
От пале тый, эх, каргыме война!

Ала лиеш сай кечыже эрласе?

Уке дыр, ойгырен илаш перна.

Лач кудло вич ий жап коштам ломберыш,

Ласкалыкым шым му мый нигуштат,

Тачат вет кидыштем пыгартыш серыш,

Ньогамым шарналтен шортам. А тыште...

Шүшка мардежлан шүшпык ныжыл семым,

Укшлажым ломбо эркин тарвата.

Йырваш ласка, но шүмыштем вес семын

Торасе ойго чоным йүлата.

ИЛЫШЫМ УЖАШ ГЫНА ОК СИТЕ

Илышым ужаш гына ок сите,
Умылаш, чытен лекташ – шагал.
Пўрымашын пуымыжо икте,
Кеч мыняре Юмылан кумал.

Шкеора илен садак от сене,
Вурсымым да тергымым жаплет.
Да ойган куку гай кочо семым
Енлан огыл, шкаланет мурет.

Шкеора илаш? Ой, тиде сулык,
Олмешет кө йөсыжым чыта?
Ойго деч посна куанже – тулык,
Чонышкетше кө вара вита?

Шкеора эртен кает, тунамак
Почешет тоя поктен шуэш.
А кузе уке гын? Вет кунамак
Шаланале порылыкын еш.

Илышым ужаш гына ок сите,
Умылаш, чытен лекташ – шагал.
Сай дене удам ушет гын иктыш,
Лач тыге молан шочеш пиал?!

ПОЭТ

Могайрак вара тудо?
Иктат огеш керт умылен.
Ок куш корнешыже шүкшудо –
А тидым кажныже пален.

Чын, пеш поян! Окса ден огыл.
Шүм-чонжо шөртньö нар шога!
Чылан гаяк шүй даныт сомыл:
Еш уло, да кушкеш ньога.

Каслан тудат колта сыралын,
Сангажымат куптыртылеш.
Вара кагазшым кидыш налын,
Ок пу йўлаш осал тулеш.

Шинчеш, воза почеламутым,
Чонлан у вийым ешара.
Нигунамат ок сере утым.
Поэзий нурым пойдара.

Шижат? Уке нимо вашталтыш,
А тый ласкан ила, шонет!
Лач ойыртемже ик чўчалтыш:
Тыглай айдеме, но поэт!

ВАРАШ КОДШО ЛУМ

Молан жап шудегыч уэш тые толыгыч,
Кө тыйым вучен, ну каласе мылам?
Көн йүкшым, шоям, тые угычын кольгыч,
Молан помыжалтышыч шошо тўням?

Монден шуктенна ыле тыйын тўсетым,
А тые, ораде, уэш толынат.
Шонет, она пале яжар койышетым?
Тый кажне гана пышт тыге модынат.

Йыр пörдын куштет, вожылде шупшалат,
Но йүштө үматше көлан пеш күлеш?
Да таче иктат ыш куане тылат,
Вет чонышто шошо шукертак модеш!

Лач таче ола ош лум дене мала,
Эрла шупшалеш мандым эр кечыйол.
Ожсек марий калык ик чыным ойла:
Вараш кодынат гын, тылат – чыве йол.

КОРНО

Ўжара энертен корно вачыш,
Яжарланыш эр кече лекмешке.
Лачак корно, пасушто шкет корно,
Ужата, вашлияш огеш мондо.
Логалеш чынак тўрлө йолешке!
Чыланат энертат корно вачыш.

Шонгыен шкенжын кодыш кышажым,
Тоялен, вашкыде, шыпак эртыш.
А ньога-влак куржтал огыт чарне,
Неужели пыртат огыт ярне?
Чылалан лие корно деч лектыш.
Кодынеже дыр кажне кышажым...

Эх, чыга вет эше корно ваче!
Нигöлан огеш шоно осалым.
Трук йолешке, шүртнен, юшт шунгалте:
«Что за корно? Вуем шым шалате?..»
Ошкеден тушто кажне озала!
Пүгыртенна ме шке корно вачым.

Мый йөрөтөм, кунам улам лач шкетын,
 Шонем: малаш возам, шонем: йөршөш ом мале.
 Мо таче, мо эрла вуча – иктат ок пале,
 Мый йөрөтөм: кунам улам лач шкетын.

Чытген ом керт, кунам мо ыштымемым
 Тергат, шылтал ойлат я ончыч, я шентеч.
 Ом пале мо мый шкемын ильшемемым?!
 Илем тыге, кузе шүм-чон йодеш.

ТЫГАЕ

Тыгае мутым ойлынем,
Могайжым – раш ом пале,
Тек вошт витен лектеш онем,
Да тек огеш код пале.
Тек мут лиеш тыгае...

Тыгае тул ден йўлынем
Могай ден – раш ом пале.
Тул ден йўлен когаргынем,
Да тек огеш код пале.
Тек тул лиеш тыгае...

Тыгае мурым мурынем,
Могайжым – раш ом пале.
Тек ярнымеш шортеш чонем,
Да тек иктат ок пале.
Тек мур лиеш тыгае.

ИТ КАРГЕ, ОШ ТҮНЯ!

Ит карге, ош түня, йодам, ит карге!
Проститле мыйым, сулыкан улам.
Тунамже лийын шонымаш «ужарге»,
А кызыт вес ончалтыш ден ужам.

Пален шым мошто сайым да осалым,
Мардеж гаяк кок век лупшалтынам.
Да күзыктен эреак илыш акым,
Мый жапыштыже огыл түленам.

КУНАМ-ГЫНАТ...

Йӱр лыжгыктен нӱрта гын мландым,
Садак кошка кунам-гынат.
Осал мардеж пуал колта гын,
Садак чарна кунам-гынат.

Кавам шем пылже петыра гын,
Кечат лектеш кунам-гынат.
Шӱмемым ойго авалта гын,
Пиал толеш кунам-гынат...

Эх, орлык! Корныштем ит кушто...
Сита дыр, йолетат ноен.
Садак пиал уке нигушто,
Лач тый гына – эре пелен.

Кечат лекталын мландүмбаке,
Йырваш пүртүсүм шымата.
Молан лач мыйын вуй үмбаке
Мардеж шем пыл орам покта?!

Шүм-чоныштет кычалын тул сескемым,
 Вашкет тый ончыко, поэт йолташ!
 Тек корнылат йонга марий мур семын,
 Ший онгырла йүкет шокта тораш.

Вуеш ит нал, колат гын кочо мутым,
 А сырыктат, шинчатым вел пүял.
 Моңден чыла, возет почеламутым.
 Чонет кана. Күлеш мо вес пиал?!

МЫЙ ТАЧЕ КАНЕМ

Мый таче омак лек уремыш,
Кеч тушто шошо я кенеж...
Пытартыш шечшым эныремыш
Висен пышта окнаш тореш.

Уке, окнашкыжат ом ончо,
Чылашт дечын утен, канем.
Малем да омыжат ок кончо,
Кузе тыге? Öрам шканем!

Ик татлан кандарем кеч вачым.
Да кынезде кием улнен.
Эрла? Мылам – садак. А таче,
А таче мондыза улмем...

ПУСТАҢШЕ ЧОНЫШТЕМ...

Пустанше чоныштем тек шкет сурт олмо,
Шыпак нера, нигөм ом пурто.
Огеш күл южгунам вел тушко толмо,
Кунам-гынат чыла лиеш вет уто.

Мый шинчавүд ден темше шүм пыжаш гыч
Тачат колам чон шортмым, но тораште.
Ом шоно илышым чонаш ужаш гыч,
Тый икте отыл тиде ош тўняште.

Йомын толынам мый ты тўняшке,
Юмо деч шым шукто пиалемым йодын.
Но тышеч каяш йөршеш ом вашке,
Ыштышаш пашамым весылан ом кодо.

Мый ом шого нигө дечын лўдын,
Кочо ең шомакым шўмышкем ом пыште.
Шортарат гын, воштылам мый лўмын,
Вет пиалдымын куанже лачак тыште.

Эх, сур куку! Лият мо пелашем тый?!
 Қйган муретым муралташ полшем.
 Кеч-куш кает гынат, вашкем пырля мый,
 Ен коштдымо кожат лиеш ешем.

Мыняр илаш кодмемым итак шотло,
 Лач Юмо пуымо жапемым илынем.
 А ойго дечын гын, садак ом утло,
 Мыят лач тыйын семын йӧсланем.

дываот олаи мыйнани
 ашети ишони гон олаи
 Руд ираккени ок алатар
 адынт ашчыт тшыла

Ужар шудо неркии аякто
 Божлава тударыб адыто
 алыкши йарваши аяла
 Юанен у керилан

Уашен вуднор могои
 Талын жап шегил адыто
 Цирялик тодыт ашчыла
 адыт ашчыт тшыла

ШОШО

Шошо кумыл ылыжташ,
Нерешта куэ лышташ.
Помыжалте ал пеледыш,
Сүмырлале лум леведыш.

Чодыраште – йүк-йүан,
Пуйто тарвана сүан.
Омо күрылтө маскан,
Чумалта чапам ласкан.

Шиштын веле томаша,
Теле гоч пошен паша.
Йүд пычкемыш ок чактаре,
Кечыгут тырша тунаре.

Ужар шудо нержым лукто,
Вожылал түрвынчө пуйто.
Ылыжеш йырваш чыла,
Куанен у кечылан.

Ўчашен вүдшор модеш,
Телын жап шагал кодеш,
Шырчык толын юарла.
Лум шулен пыта эрла.

Шүкшак коклаште иланет, пеледыш,
Сита виет шкенетым аралаш.
Кеч кержалтеш лышташыш эныремыш,
Вуй сакыде ончен кертат тораш.

Мом кычалат? Ласкалыкым?! Ит вучо.
Мотор улат, но тунжө тыште огыл.
Саман тыгай, тетла нигөм ит вурсо,
Пыдал налшат ок лек докан эсогыл.

Келшен моштет гын, сай! Иктат ок тукө,
Шүкшак кокла гыч йөршын ойырлет.
Ен ойго чонышкет, уке, ок вите,
Да чон моторлыкым оксалан ужалет!

А шкеже кушто иленат, шарналте!
Мыняре йосым лектынат чытен.
Тидлан көра кеч весе верч шоналте,
Нунат тыгакак толашат илен.

ЧОНАН МО ПҮРЫМАШ?

Моткочак палынем: чонан мо пүрымаш,
Кертеш мо ялт айдемыла илен?
Кеч-куш кает: я лишке, я тораш,
Молан эре почеш коштеш күтен?

Эше молан тыгае тудо кочо пеш,
Да шинчавүд йога үмбачыжат.
Палаш ыле, эх, көн гын шочшо, еш,
Шкежат пиадыме, тыгай улам мыят.

Тый, пүрымаш, тошкет корнем, я мөнгешла,
Шонен, кычалын, мый нимат шым му.
Йодам лачак – чонетше уло гын, эрлан
Кеч ик чүчалтыш нар пиалым пу!

• • •

Малаш возам – огеш тол омо,
Яра шинчаш – уке вием.
Ом пале: кушко шулен йомо
Эрденсе порсын кумылем.

Ала иктаж тура ончалтыш
Келшалын огыл шинчамлан?
А кумыл мыйын ялт тошкалтыш,
Күза гын тудо – волыман.

Ала садерышке муремым
Шым лек мый таче колышташ.
Мыняр рүпшен ойган чонемым
Шыма парчан куэ лышташ.

Кокланже лиеда тыгае:
Шоналтыде ыштен колтем.
Куржам садак, кеч курык тайыл,
Камвоч водем, вара шонем.

ЧЕРНОБЫЛЬШТО ТЫГЛАЕ ИЛЫШ ОГЫЛ

Чернобыль пуламырым шарнен

Ала-кунам ты мландыште эр кече
Йырваш пүртүсым шыматен ончен.
Да лийын кажне енын шке суртпече,
А таче тудо рок ден петырнен.

Ты шучко жапым мые ужын омыл,
Ачай деч вел изишак колынам.
Да тудыжат шарна чылажым огыл,
Ала шүм-чонлан йөсө. Ок ойло мылам.

Шоктен, пудештын тушто атом станций,
Эсогыл уло мланде чытырнен.
Шарленыс йырым-йырже радиаций.
Шоналтымат ок шу – мыняре ең колен.

Тиддеч вара уке гай тушто илыш,
Лач икмынярын үмырым шуктат.
Коден ынешт кай шочмо мландым, лүдын,
Вет тудо – икте, шерге кеч-көнат.

Пушентгыжат вет тыште тыглай огыл,
Лышташ-влакат вес семын йүкланат.

А емыжым ужат, лүдат эсогыл.
Тыгай кугу омеш гына конча.

Ойлат, а янлыкше айдеме наре,
Киношто вел тыгайым ужынам.
Молан пүртүс вашталтын гын тынаре,
Да шарныкта эн лүдыкшө тўням.

Ачамже лийын тушто ликвидатор.
Толмек, тазалыкше вик лунчырген.
Пыкше шўлен, начар ыле шўмжат дыр,
А кодшо шошым йөршынлан «каен».

Мый кодынам ачам дечын саскаже –
Буем кугу. Кокланже вожылам.
Да шылталат молан эре тидланже,
«Урод» ойлат. Шагал мо колынам!..

Ида ман «инвалид», мый лўмын огыл
Тыгае ош тўняшке шочынам.
Коден кышажым тыште лач Чернобыль,
Садлан пиалдыме йоча улам.

Палем, мый гае шуко енын илыш,
Тўнян моторлыкшым ужде эрта.
Шулен йомеш арамак кажне шўлыш,
Шула, да жап гыч чылажат пыта.

Чоныштем ила йӧратымаш

ЙӖРАТЕМ... ЙӖРАТАШ ТӦНАЛАМ

Эр кече лектеш, адакат шыргыжалын,
Шып малыше тӧням кынелтен.
Мылам лиеш йӧсӧ тачат, вес кечат гын,
Но кӧ гын кертеш умылен?

Шем пич чодыран шӧлыкан мурыж гае
Толын керылте ойго шӧм-чоныш шынен.
Молан мый тынар лийынам сокыр гае,
Вет шемалге шинчатше шоямак ойлен.

Вучен тыйымак шыже йӧр шӧлык гоным,
Чыгтен торжа ег шомаклам, иленам.
А кызыт сита! Поктен колтем ойгым,
Поран петырен йомеш кодшо кышам.

Мондаш тыйым, танем, ом шоналте,
Йӧратем кызытат, йӧраташ тӧналам!
Угыч шошо толмеке, лач мыйым шарналте,
Шулдыран кайыкла мый вучаш тӧналам.

Окнашке ончал –
 Шыңдем олмапум.
 Олмам кочкина вара коктын.
 Ок келше –
 вурсал,
 Руаш гын,
 ом пу!
 Ок күл,
 арамак тый ит локтыл!
 (Мый тентгылым тушко шыңдем...)

А шошым руштам
 Пеледыш пуш ден.
 Да такшым шкежат лиеш йүшө!
 Шулен колыштам
 Рушталше уш ден.
 Могае шыма шошын йүкшө!
 (Но тыйын чотрак йөратем...)

А таче мо йүд?
 Ялт омо шулен?
 Окнашке ончалым тайналтын:
 Уке,
 ыжым лүд...

ОРАДЕ САМЫРЫК ЖАПНА

«Лектат?» –

Окнам шыман тўкалтыш.

«Йөра!» –

Изи шўмем пырткалтыш.

Ораде, самырык жапем,

Эх, мом авамланже ойлем?..

Ош ломбо вел пала ты чыным,

Лач тудо умыла кок чоным.

Ок ыште мыланем чаракым,

Ок кондо лишкыже коракым!

(Йөратышылан пала акым!)

Ме коктын йомына кастене

Лач тылзе, шўдыр-влак воктене.

Иктат ок чаре шўшпык семым,

Тудат вет умыла шўмемым!

Доярке-влак каят пашашке,

Лач мый гына мөнтем ом вашке.

Могай ласка танемын кўдынь!

Шинчаш ыле эше ик йўдым!

Уке, пурем,

кечат ўжеш,

Ушкал вўташте ломыжеш,

Кеч тыйже веле ит палдаре!

Мый йышт пураш төчем тынаре.

Шыпак гына төрштем вакш помыш,

Вашке пурем эн тамле омыш.

Авам нимомак ыш тогдае,

Тыге гын,

тиде – пешак сае.

Эрла адак вуча танем,

Кузе куржаш –

чонем планем.

КАЕНАТ ТОРАШ

Кас рўмбалге угыч вольш ялышкем,
Шўшпыкат муралтыш толын садышкем.
Лачак тыйже веле кайышыч тораш.
Чоныштемже кодо шкет йўратымаш!

Окнаштемже кызыт – эртыше кенеж
Шарныкта тўсетым мыланем уэш,
Пўртылшаш корнетым волгалтен илем,
Колыштал тораште ныжылге мурем.

Каенат тораш, да кушто тый улат,
Мыланем лач икте, икте, тый кўлат.
Вашлиймашлан угыч ўшанен илем,
Колыштал тораште ныжылге мурем.

Помыжалтым шкетын мые ик эрден,
Омешем кончет тый, пўртылаш сўрен.
Лач ик сўрымаш ден мый кузе илем?
Моңдо лучо йўршын ныжылге мурем!

ЙӖРАТЫМАШ ШОРТЕШ

Палет мо тый, кузе йӖратымаш шортеш,
Кунам кок чон йӖрта тул гай шижмашым?!
Кунам кава гыч шыде йӖр велеш,
Да кайык-влакше чонештат торашке.

Мый шижынам, кузе йӖратымаш шортеш,
Кунам коден каят шӱмбел йолташым,
Кунам монден чыла, каргат йӖратымашым,
Да чон куаным шӱлык леведеш.

Мый колынам, кузе йӖратымаш шортеш,
Кунам шонат чыла сенаш тӱняште,
Кунам ош чинче пырче лум велеш,
Да лӱдыррак волен возеш копашке.

Мый ужынам, кузе йӖратымаш шортеш,
Кунам пуат модаш яндар шижмаш ден,
Кунам пытартыш кочо мут лектеш
Да тудыжат шулен йомеш тораште...

ТАҢЕМЛАН

Чон шепка гычын лекше муремым
Тый, танем, весылан ит мурал!
Кенеташте шүм вургыжшо семым
Тый кертат вес векла савырал.

Садерлаш шаршудан корнына гоч,
Кид кучал, весе дене ит кай.
Ок шүшкалте сар шүшпык тора гыч,
Тылзыжат ужатен ок нангай.

Лачак тый вел улат шүмыштемже,
Тыйынат тек мый веле лиям.
Ойго ден куаннам ваш пайлен, ме
Сулена ўмырлан пиалнам.

ПИЧ КАВАШТЕ ШҮДЫРЫМ...

Пич каваште шүдырым
Тый шотлаш ит төчө.
Йомын кодшо үдырын
Шотлышыжо весе.

Пеледалтше ломбыжым
Тодылаш ит вашке.
Кодшо дечын ломыжым
Шуэнат торашке.

Вашлияш шонет гын,
Корнына торлалын.
Ойырлаш пеш йөсө...
Мом ыштет: пүралтын?!

ОМ ӨПКЕЛЕ

Вашлияш тыйым мый шонен омыл,
Пұрымаш я йонылыш ушен.
Кумылемым арамак ит тодыл,
Кайынет гын, ом керт мый кучен.

Кайынет гын, тетла ит товатле:
Пеленемже лияш курымлан.
Но йодам: мыйым угыч шарналте,
Ик татлан кеч лиям пиалан.

Вашлияш тыйым мый шонен омыл,
Но садак омешем конченат.
Шып кастене, тунам, умыр водын,
Мыйым огыл улмаш вученат.

Ом өпкеле тетла тыланетше,
Пұрымаш деч куржаш нимолан.
Тек лиеш пиалан йолгорнетше,
Ит мондал пелешташ Юмылан!

ПИАЛ ТОЛЕШ КУНАМ-ГЫНАТ

Ала пиалдыме улам мый ош тўняште,
Садак ўшаным чоныштем ашнем.
Шулен мо чылажат мемнан шўмнаште,
Чечен пеледышла ала кошкен?

Лектам уремыш таче ынде шкетын,
Кас пич пычкемыш йўштын вашлиеш.
Шижат! Колнем тора гыч раш йўкетым!
Уке вашмут, лач эркин йўр йўреш.

Тек йўштө йўр норта, но шўмыштемже
Йөратымашым огеш керт йөртен.
Ом керт монден... Пеш йөсө...

Мом ыштемже?
Палаш ыле: шўмна гоч кө эртен?

Шыжат, телат эртальыч. Мый угыч шкетын
Окнаш ончен вучем со тыйымак.
А тўнө йўр йўреш тыгакак эркин,
Малаш возаш перна шкетланемак.

КАС РҮМБАЛГЕ ЛИШЕМЕШ

Кас рүмбалге лишемеш,
Шымата лыжга мардеж,
Окнашкет ончал.
Күшнө шүдырым чүктем,
Тылзе волгыдым колтем,
Мыйымак вучал.
Кайык муру йүк почеш
Тек чонетше вургыжеш,
Мый садак толам.
Ит шылтале, шүмбелем,
Тый улат лач ушыштем,
Йөрәтем, колат?!

Вашлияш да ойырлаш,
Ойырлаш да ойгыраш
Нимолан мылам.
Иктым, тыйым, йөрәтем,
Чон шокшетым аралем,
Пеленем улат.
Шинчашкетше ончалам,
Пеленемже өңдалам
Шошо кече гай.
Йүд омем тылат кодем,
Кайык шулдырым пуэм,
Тыяк вел күлат.

МЫНЯР ГАНА ОНДАЛЫШЫЧ...

Мыняр гана ондалышыч чонем.
Йышт модын, шып йоратышыч,
Вара пышт воштыл кайышыч.
Шонет, иктаж-кунам мондем?!

Тый аныртарышыч ушем,
Пырля лияш товатышыч,
Молян адак ондалыч шып?
Шонет, иктаж-кунам мондем?!

Шым шаве корнышкет шыдем,
Кеч мыйым ялт ондалышыч,
Вара эше сөрвалышыч...
Ала иктаж-кунам мондем.

ПЕЛЕДЫШ ҰМЫР

Молан мотор пеледыш ұмыр күчык?
Ах, кө көртеш гын тидым каласен.
Ала иктажше лұмын шуктыш ұчым?
Мотор пеледыш капым кодыш сусыртен...

Йөратымаш – пеледыш ұмыр гае.
Кеч ик гана вел тудым сусыртет,
Тетла ок лий шұм-чон шижмаш тыгае,
Да тудым ұмырешлан йомдарет.

Садлан ит пу йөратымаш пиалым
Пеледыш семын лугыч локтылаш.
Тек чоныштет йўла изин, сортала,
Ўшане: тудо пөртылаш, толлаш.

ЛҰДАМ ҰШАНАШ

Кас каваште шұдыр-влак волгалтыт,
Лай мардеж ласкан колта пуал.
Шып ломберыш йолгорнат шуйналтын,
Каена, танем, киднам кучал.

Пөлекла сар шүшпык ныжыл семым
Мыланна. Колат дыр? Мыланна!
Ужынат мо пиалан айдемым?
Мыланем чучеш – лач ме гына.

Кенеташте корнына торла гын,
Помыжалт кая йыраваш чыла!..
Ұшанаш лұдам, танем, тылат мый,
Лучо тек ломбер ласкан мала.

Ойырлаш гын, колат, курымешлан,
Йөраташ гын, колат, ўмырлан.

Ит ондале чонем, ит ондале,

Мый лийнем пеленет пиалан.

Вученат тый, векаг, мыйым огыл,

Шоненат тый эре весымат.

Пеленетше молан мые омыл,

Көн пиалже лўмеш шочынат?!

Кайынет гын, колат, мый ом кучо,

Пиалан тые лий весе ден.

Вашлиймашым тетла мый ом вучо,

Шинчашкем шыч ончал йөратен.

* * *

Йөрәтәт тый мыйым ала от йөрәте?
Шукертсек вашмутым шүм-чонем йодеш.
Йомдарем ушем, улам гын мый шинчатым.
Өндалметше тыйын чонешташ үжеш.

Шоненам мондашак, эх, чонем ыш келше,
Керте ныл ий жап гыч угыч пөртылтен.
Кайынем эртен мый тыйын воктөчетше,
Но куан йолемым ялт кылден коден.

Курымеш ом мондо эн чеченле татым,
Но түжем пиаллан үшанем йомеш.
Йөрәтәт тый мыйым ала от йөрәте?
Шукертсек вашмутым шүм-чонем йодеш.

ЙӖРАТЫМАШ ЖАПЛАН УЛМАШ

Шым керт, чонем, йодметше семын
Сар шўшпык сем почеш мурен.
Ондаксе кумылем весемын,
Мо лийын – чылажат эртен.

Эртен йӖратымаш – ший онгыр
Жаплан вел йынгыртен улмаш.
Чучеш капемлан йўштын-шокшын.
Кузе гын писынрак мондаш?

Чыташ? А ўшанаш кӧлан гын?
Коеш шинчамлан шем тўсак!
Ом керт, чонем, садак мондалын,
Кеч лийынам тудлан курчак.

ПАМАШ ВОКТЕНЕ

Памаш, ший солыкшым рўзальн,
Ўжеш шке декше мутланаш.
Кечат, пыч-пыч шинчам пўялын,
Кўта мемнам, ок кай тораш.
Памаш, каласе, кажне кечын
Кушеч да кушко тый вашкет,
Кондет мо тый мылам пиалым,
Ала адак эртен кает?
Памаш, нангай тугае верыш,
Кушан тўня пеледалтеш:
Сар шўшпык мурымо ломберыш,
Кушан чон пиалан лиеш!
Молан от керт чыла тый тидым
Мылам йөршешлан пөлеклен?
...Кечат коране йўштым шижын,
Но мый садак ом кай эртен.

ПИАЛ ТОЛЕШ КУНАМ-ГЫНАТ

Ала пиалдыме улам мый ош тўняште,
Садак ўшаным чоңыштем ашнем.
Шулен мо чылажат мемнан шўмнаште,
Чечен пеледышла ала кошкен?
Лектам уремыш таче ынде шкетын –
Кас пич пычкемыш йўштын вашлиеш.
Шижат! Колнем тора гыч раш йўкетым!
Уке вашмут, лач эркин йўр йўреш.
Тек йўштõ йўр нõрта, но шўмыштемже
Йõратымашым огеш керт йõртен.
Ом керт монден... Пеш йõсõ...
Мом ыштемже?
Палаш ыле, шўмна гоч кõ эртен?
Шыжат, телат эртале. Угыч шкетын,
Окнаш ончен вучем со тыйымак.
А тўнõ йўр йўреш тыгакак эркин,
Малаш возаш перна мыланемат.

КОЛАТ, ТАҢЕМ?

Колат, танем, мый тыланет ойлем
Шүм-чон гыч шолын лекше шөртнө мутым.
Түняште эн чот тыйым йөратем!
Тетла ом йод мый тый дечетше утым.

Молан, ужат тый шкетын шогымемым,
Чыла монден, лач мый декем толат?!
Шижам. Вучет вет мыйын ондалмемым,
Молан вара тый шке дечет куржат?!

МЫЙ ЁШАНЕМ...

Мый ёшанем, вет чевер шошо
Кертеш чонетым шулыктен.
Ит код почеш, ит вашке ончык...
Ала пиалнам пёртылтем?..

Садак вучем, ёшан йёла,
Вет шошо угыч пёртылеш.
Тораште йомшо лывыла
Чонем лач тыйым кычалеш!

КАЛАСЕ, МОЛАН?

Молан ты кастене вучем мый толметшым,
От тол садыгак, тидымат раш палем.
Каласе – шуктем тыйын кажне йодметым.
Каласе – луктам мый онем гыч шүмем.

Ўшане, танем, тый гына ош тўняште
Эн шерге деч шерге улат мыланем.
Пўра ойырлаш гын, шулем иканаште,
Палем: шкет лиймек, огеш тол пиалем.

Молан көгөрченже ок керт чонешталын,
Эн күшкө, кавашке, ойлал мыланем?
Молан гын йөршеш тыйым ом керт мондалын,
Каласе, молан тыйым вел йөратем?!

УЛАТ ШҰМЫШТЕМ

Кас рұмбалгым мурсем ок рұпшал,
Шкетланем ок йұлал шұдыржат.
Почешет гын ом кай мый кычал,
Йөрәтен моштен омыл, ужат...

А вет лийын йөршеш сылне жап,
Пиалан лийынна коктынат.
Коеш, күрльө корнеш имне сап,
Да пүрен ойырлаш мыланнат.

Пеленемже от лий нигунам,
Лач улат шұмыштемже гына.
Пөртылташ төчымемже – арам,
Утыждене торлен корнына.

ШОНЕТ ГЫНЖЕ, КАЕ...

Шонет гынже, кае, но тольык ит воштыл,
Прават уке мыйын чонем йӱлаташ!
Ит шӱртньӧ корнеш, сайынрак ынде ошкыл,
Ок лек вес окмак уш каен йӱраташ.

А мыйже чытем, таче вел шочын омыл,
Эше шуко йӱсым ужаш логалеш.
Ом тол сӱрвален, сӱрвалаш Юмо отыл,
Йӱр деч вара тыйын гай шуко шочеш!

*Чонем мура,
шкежат мурем*

МОНДАЛТДЫМЕ ЙӖРАТЫМАШ

Кеч корнына шукертак ойырлен,
Но мый тачат шым му шүмбел пелашым.
Ойлат, а жап эрта, чыла мондет,
Уке, ок лий мондаш йӖратымашым!

Припев:

Ала толат, танем, вучем,
Пиал сортам тылат чүктем.
Тый шүмыштем эре улат,
Вучем, танем, ала толат.

Кеч корнына шукертак ойырлен,
Но омыштем тачат ужам лач тыйым.
Шыман кидетым вачышкем пыштет
Да ныжылгын ойлет: «Ит мондо мыйым!»

Припев.

ШҮМ МУРО

Эрдене эр кынел,
У кече ден пырля
Мый шонышым ласкан вончаш эрлашке.
Но йомо чылажат,
Куш пұрымаш коңден.
Мый йомын толынам мо ош тўняшке?

Припев:

Молан шүмем шортеш?
Молан чонем коржеш?
Йодам, суксем, изишак кеч арале.
Ойганыше чонем,
Йодам, ит кай коден,
Чыла эрта, чыла, лач тый ўшане.

Мый титаклаш ом тошт,
Вет лийын чылажат.
Но нигöлан шонен омыл осалым.
Шым эрте тул-вўд вошт,
Лач тиде мо титак?
Но ең ойгеш шым чоңо мый пиалым.

Припев.

А жап эртен эрта,
Мый ойгырен шортам.
Нигө ок пале мыйын илышемем.
Ом ойло нигөлан,
Чонем эше чыта,
Чылан палат тек мыйым пиаланым.

Припев:

Молан шүмем шортеш?
Молан чонем коржеш?
Йодам, суксем, изишак кеч арале.
Ойганыше чонем,
Йодам, ит кай коден,
Чыла эрта, чыла, лач тый үшане.

ВУЧЕН ОМ ШУКТО

Ме вашлиялна коктын ик кастене,
Но тый ушет ден весым шоненат.
Ужатышыч тый мыйым эр-эрдене,
Да ойлышыч:

«Танем, эше толат».

Припев:

Вучен от шукто угыч, ит товатле,
Тый ужатет да весым вашлият.
Но шарне иктым, шарне да ит мондо,
Тый мыйын гайым от му нигуштат.

А шошо телым угычын вашталтыш.
Тыгай улат улмаш тыят, танем.
Сита тылат шыма лач ик ончалтыш,
Кертат тый угыч весе ден каен.

Припев:

Вучен от шукто угыч, ит товатле,
Тый ужатет да весым вашлият.
Но шарне иктым,
шарне да ит мондо,
Тый мыйын гайым от му нигуштат.

А шүшпүк мурыжым мурен эртарыш,
Тый пөртылаш йодат мыйым адак.
Мый пөртылам, танем, но шарне иктым:
Мый ондален кодем тыйым садак.

Припев:
Вучен ом шукто угыч, ит сөрвале,
Мый ужатем да весым вашлиям.
Уке, уке, мый тудым ом ондале,
Мый тый денет гына тыгай лиям.

ШКОЛ ВАЛЬС

Семже Геннадий Григорьевын

Кеч эрта пагытна пеш торашке,
Ида вашке «чеверын» манаш.
Куанен шинчына парт коклашке,
Но пытартыш гана – таушташ.

Припев:

Таче мый тауштем тыланет,
Поро мутым тылат ойлынем,
Тек пытартыш йонга ныжыл сем,
Кумылетше эре пеленем, туныктышем.

Йөрәтен ончалам школ уремым,
Кажне татше эн шерге мылам.
Вет тышан пиалан пагытемым
Йолташем ден пырля эртенам.

Припев.

Савырнен ончалам школ омсашке,
Кумылем куана да шортеш.
Ах, кузе мый шичнем парт коклашке,
Чылажат шарналташ вел кодеш.

Припев.

УЛАТ ШҰМЫШТЕМ

Семже Родион Алексеевын

Пиалан жап пешак кўчык,
Тидым кызыт умылем.
Пеленем уке улат тый,
Кушко йомыч, шўмбелем!

Припев:

Вашлиям да угыч тыйын
Шинчашкет шыман ончем.
Кеч пиал тораште кодын,
А шўм-чон ок керт монден.

Воктечем эртен кает тый,
Савырнен ончет тораш.
Пиалан улам мый таче,
Кодынат, танем, вараш.

Припев.

Пеленемже тый от лий,
Лачак шўмыштем гына.
Чон шижмаш да юзо вий
Ышт керт ушен молан мемнам?

Припев.

ШОНЫШЫМ

Шонышым мый тыйым кычалаш каваште,
Эн волгалтше шүдырым мландүмбак волташ.
Шонышым муаш тўжем висвис коклаште,
Эн моторжо весын кидыште улмаш.

Припев:

Шонышым мый тыйым, вучышым мый тыйым,
Лачак тыйже веле весын лийынат.
Шонышым мый тыйым, вучышым мый тыйым,
Но молан гын мыйым йөршын монденат?!

Вашлияш мый шонышым шып куэр лонгаште,
Ужылдалым мужырым. Кодынам вараш.
Садланак кошгам мый шкетын ты тўняште,
А шүмбел пелашым йөсө пеш муаш.

Припев:

Шонышым мый тыйым, вучышым мый тыйым,
Лачак тыйже веле весын лийынат.
Шонышым мый тыйым, вучышым мый тыйым,
Но молан гын мыйым йөршын монденат?!

КЕЛШЫМАШ

Ончалат шинчашкем,
Ончалам шинчашкет,
Рвезе тул волгалта шүм-чоннам.
Таче угыч пырля
Ме пырля улына,
Тек ок йом мурсескем тулвийна!

Припев:
Шыргыжат гын шыман,
Шыргыжам мый шыман,
Ўшанем, тиде вий курымлан.
Йөсө годым, йолташ,
Тый кидетым шуял,
Шүм пелен мый шыман өндалам.

Тый лият пеленем,
Мый лиям пеленет,
Огеш күл тетла уто шомак.
Курымлан ме пырля,
Ме пырля улына,
Илышна лие сыльне йомак!

Припев.

АХ, КӨ ТЫГАЙЫМ ШОЧЫКТЕН?

Эх, кушто тые лийынат?
Молан лач кызыт толынат?
Чонем авалтыш юзо вий,
Тетла тыге илаш уке, ок лий.

Припев:

Ах, кө тыйым тыгайым шочыктен?!
Лач ик гана ужмекак, уш каен.
Ме коктын пуйто мужыр йүксыла
Тачат пырля, эрлат, эре пырля.

Ах, кө тыйым тыгайым шочыктен?!
Лач ик гана ужмекак, уш каен.
Ме коктын пуйто мужыр йүксыла –
Эре пырля.

Тораште огыл лийынат,
Чонем чонет ден шижынат.
Но лий кужурак корнет,
А таче пеленем улат, танем!

Припев:

Ах, кө тыйым тыгайым шочыктен?!
Лач ик гана ужмекак, уш каен.
Ме коктын пуйто мужыр йүксыла
Тачат пырля, эрлат, эре пырля.

Ах, кө тыйым тыгайым шочыктен?!
Лач ик гана ужмекак, уш каен.
Ме коктын пуйто мужыр йүксыла –
Эре пырля.

Йодам ынде, ит кай коден,
Ом керт посна тетла, палет.
Чонем тылат гына ила,
Пиал тул шүмыштем тылат йүла!

Припев:

Ах, кө тыйым тыгайым шочыктен?!
Лач ик гана ужмекак, уш каен.
Ме коктын пуйто мужыр йүксыла
Тачат пырля, эрлат, эре пырля.

Ах, кө тыйым тыгайым шочыктен?!
Лач ик гана ужмекак, уш каен.
Ме коктын пуйто мужыр йүксыла –
Эре пырля.

ЙӖРАТЫЗА

Лийын жап, йӖратыме,
Шылтален кудалтыме.
Рвезе пагыт шкенжыным садыгак налеш.
ЙӖдомым йомдарыме,
Уш кайымеш сӖрвалыме.
Лач тыге шӖм-чонышто у шижмаш шочеш.

Припев:

Ӗдыр-влак, йӖратыза,
Чон йӖлен йӖратыза!
Пиалан ал пагытна тиде – илыш вий!
Рвезе-влак, йӖратыза,
Весым тек йӖратыза!
Меже весын лийына гын, пӖртылташ ок лий!

Лийын жап, ондалыме,
Весылан кӖраныме.
Чыла тиде кызытше лач шарнаш кодеш.
ШӖм тулнам аралыме,
Ыжна лий пиалдыме.
А вараш кӖ кодын гын, тек шинчын шортеш.

Припев.

КЕЧАН ЙӰР

Семже Станислав Шакировын

Леве йӱр толеш, кече шокшо пеш,
Лай мардеж пуа, шӱлыкем йомеш.
Лийына пырля тый денет адак,
Ныжыл шомакет чоныштем лиеш.

Припев:

Шинчаштет ужам – кечыйол модеш,
Ырыкта шӱмем шӱшпык муро гай.
Йӱратен ончем, чуриет уэш,
Пеленет лияш, эх, ласка могай!

Вӱд воктен, ужат, шонанпыл модеш,
Да тудат – мотор, тыйын гай коеш.
Кечыжат онча, да йӱрат йӱреш,
Тек эре шыма кумылет лиеш.

Припев.

Леве йӱр йӱреш, лышташ ден модеш,
Тиде сылне жап ушыштем кодеш.
Чаманаш гына, эрталеш кенеж,
Кечан йӱр садак пеленна лиеш!

Припев.

АВАЕМ

Семже Геннадий Григорьевын

Аваем, умылем кумылетым,
Но вес семын ок лий, тый палет.
Мыйын корно адак ола велке,
Тый тыгак шып шоген ужатет.

Кеч шылтет мый дечемже шинчатым,
Чон ойгетым садак вет шижам.
Ниялтем коштыргалше копатым
Да автобусыш эркын шинчам.

Мыйынат чонемлан пешак неле,
Но моланжым ом керт умылен.
Ойырленна гынат, жаплан веле,
Йолгорнем мөнгө велкак шуйнен.

ТЫЛАТ, АВАЙ!

Семже Лилия Алексееван

Жап эрта, ок йод нигö дечат
Чарныкташ пүртүсын сылне татым.
Но тый, авай, лыжга улат тачат,
Шыч ойло нигунам торжа шомакым.

Припев:

Өндал вүчкет, авай, эре шыман,
А чон шокшетым пеленем ашнем.
Тек жап эрта, авай, садак тылат
Эн шокшо саламем алал колтем!

Шуко кодын мыйын верч омет,
Тауштем мый таче тыланетше.
Түжем гана шупшалын ужатет,
Нимо деч шерге пеленем улметше.

Припев.

Йүштö тельм, ночко шыжымат
Арала тек суксо пиалетым.
Тый дечет тора улам гынат,
Садыгак саклем мый йүдометым!

ТЫЙ УЛАТ ДА

Семже Геннадий Григорьевын

Тый улат, да илем ош тўняште,
Шыргыжметым шыпак эскерем.
Чонешташ ыле кўшкө, кавашке,
Тыйымат нангаен пеленем.

Йөратен шуко жап мые коштым,
Но шым керт арален пиалем.
Умылен тые йөршын шыч мошто,
Шкетын кодшо ойган шўм-чонем.

Ильшемлан тачат ом куане,
Кеч пиал дене темын суртем.
Лач чонемже гына ок лыплане,
Вашлиймашым вуча ўшанен.

Весе ден улметлан ом өпкеле,
Пиалан пагытна – пеш тораште.
Мыланемже куан икте веле –
Тый улат, да илем ош тўняште!

ЙӖРАТЕТ ГЫН

Семже Геннадий Григорьевын

ЙӖратет гын, нимомат ит ойло,
Тек чонет ласкан вӱчка чонем.
А уке гын, тыланет – йолгорно,
Тек ўшан пелен шула ойгем!

Ондалет гын, корныштет шӱкшудо
Пӱтырналт пыта дыр йол йырет.
А уке гын, мамык порсын кумыл
Ниялта эре шыман шӱргет.

Ўшанет гын, вучо мыйым веле,
Вес вӱд сер гыч чонештен толам.
А уке гын, я кенеж, я теле...
Ир поран ўшташ шона чоннам!

ШЫМАТАЛЫН ӨНДАЛ

Семже Владимир Матвеевын

Тованалтше үпетым шымата кас мардеж,
Ўжара чуриет шупшалеш.
Йөрталын ончем шинчашкетше уэш,
Да чонемже шыпак вургыжеш.

Припев:

Шыматалын өнда, вожылалын шупшал,
Пеленем эре лий, пеленем.
Тиде касын мемнам тек иктат ок кычал,
Тиде касым тылат пөлеклем.

Мый палем нигунам ок лек шыде мардеж,
Ок шалате мемнан шүм пыжашым.
Лачак тыйын лүмеш, йөрталме танем,
Шочыктем курымашлык памашым!

Припев:

Шыматалын өнда, вожылалын шупшал,
Пеленем эре лий, пеленем.
Тиде касын мемнам тек иктат ок кычал,
Тиде касым тылат пөлеклем.

СИРЕНЬЖАТ ДА ЛОМБЫЖАТ

Окна ончыл садышкем
Тый шавен кодет аршашым.
Мыйын верч омет коден,
Аралет тул гай шижмашым.

Припев:

Сиреньжат да ломбыжат
Пеледалтыт мыланна.
Шүм-чонемым тый шижат,
Ну кузе почаш ала?!

Сиреньжат да ломбыжат
Пеледалтыт да эртат.
Тыйым вел монден ом керт,
Ушыштем улат эртак.

Олык лапышке водем,
Ош висвис ден ом мужед,
Йоратет садак, палем,
Тек висвис шога пелед!

Припев:

Сиреньжат да ломбыжат
Пеледалтыт мыланна.
Шүм-чонемым тый шижат,
Ну кузе почаш ала?!

Сиреньжат да ломбыжат
Пеледалтыт да эртат.
Тыйым вел монден ом керт,
Ушыштем улат эртак.

Таче садышкем лектам.
Ал сирень уэш пеледын.
Йырым-ваш ош ломбо там,
Тый вучен шоget лекмемым.

Припев:

Сиреньжат да ломбыжат
Пеледалтыт мыланна.
Шүм-чонемым тый шижат,
Ну кузе почаш ала?!

Сиреньжат да ломбыжат
Пеледалтыт да эртат.
Тыйым вел монден ом керт,
Ушыштем улат эртак.

ТОЛАТ – ОТ ТОЛ, ОМ ВУЧО

Тунемым ынде тый дечет посна илаш.
Эрта кечат, тылзат, мыняр лиеш вучаш?
Пустанше чон ок мондо шкетым кодымет,
Иктат ок пурто, ок кўл угыч пörтылмет.

Припев:

Толат от тол – ом вучо,
Кает гынат, ом кучо,
Молан кўлат тыгае тые мыланем.
Ужам гын, ом пелеште,
Возет гын, ом вашеште.
Ит тол, от кўл, ом вучо, садыгак мондем.

Тунемым ынде тый дечет посна илаш,
Эрден лектам мый кечым шкетын вашлияш.
Кастене ўжарам мый шкетак ужатем,
А йўд шумек, шўемым шырпын шалатем.

Припев.

Тунемым ынде тый дечет посна илаш,
Йöратымашын тулжо ден шкетак йўлаш.
Вашлийын ужаташ ынде нигöм мылам,
Лач пўрымашын ўмылжö ден шкет модам!

Припев.

ВУЙЛЫМАШ

Ончылмут олмеш	3
Шукертак «шым курал» поэзий нурым	4
<i>Чылажат шергакан, чонлан лишыл</i>	5
Мый тымыкын улам саскаже	6
Мылам ойлат	7
Эх, илыш, илыш!	8
Палем	9
Шочмо ял	10
Шочмо ял дене вашлиймаш	11
Ўжара ялнам ондале	17
Ўдыремлан	18
Икымше ошкыл	20
«Айдемын илыш – мундыра...»	21
Кудло вич ий ончыч	22
Илышым ужаш гына ок сите	24
Поэт	25
Вараш кодшо лум	26
Корно	27
«Мый йоратем, кунам улам лач шкетын...»	28
Тыгае	29
Ит карге, ош тўня!	30
Кунам-гынат... ..	31
«Эх, орлык! Корныштем ит кушто...»	32
«Шўм-чоныштет кычалын тул сескемым...»	33
Мый таче канем	34

Пустаңше чоныштем.....	35
«Йомын толынам мый ты тўняшке...»	36
«Эх, сур куку! Лиям мо пелашет?!»	37
Шошо	38
«Шўкшак коклаште иланет, пеледыш...»	39
Чонан мо пўрымаш?	40
«Малаш возам, огеш тол омо...»	41
Чернобыльышто тыглае илыш огыл.....	42
<i>Чоныштем ила йўратымаш...</i>	44
Йўратем... йўраташ тўнгалам	45
Олмапу	46
Ораде самырык жапна	48
Каенат тораш	50
Йўратымаш шортеш	51
Тагемлан	52
Пич каваште шўдырым...	53
Ом өпкеле	54
Пиал толеш кунам-гынат	55
Кас рўмбалге лишемеш.....	56
Мыняр гана ондалышыч...	57
Пеледыш ўмыр	58
Лўдам ўшанаш	59
«Ойырлаш гын, колат, курымешлан...»	60
«Йўратет мо мыйым але от йўрате?..»	61
Йўратымаш жаплан улмаш	62
Памаш воктене	63
Пиал толеш кунам-гынат	64
Колат, тагем	65
Мый ўшанем	66

Каласе, молан?	67
Улат шўмыштем	68
Шонет гынже, кае... ..	69
Чонем мура, шкежат мурем... ..	70
Мондалтдыме йӧратымаш	71
Шўм мура	72
Вучен ом шукто	74
Школ вальс	76
Улат шўмыштем	77
Шонышым	78
Келшымаш	79
Ах, кӧ тыгайым шочыктен?	80
Йӧратыза	82
Рвезе пагытем	83
Кечан йӧр	84
Аваем	85
Тылат, авай!	86
Тый улат да	87
Йӧратет гын	88
Шыматалын ӧндал	89
Сиреньжат да ломбыжат	90
Толат – от тол, ом вучо	92

Литературно-художественное издание

Татьяна Соловьева
(Светлакова Татьяна Анатольевна)

Мый тымыкын улам саскаже
Почеламут-влак

Я – цветок тишины

Стихи

На марийском языке

Редактор – С.Д. Архипова

Художник – М.Ю. Клюкина

Компьютерная верстка С.Д. Архиповой

Подписано к печати 14.06.2013.

Формат 60x80/32. Бумага офсетная.

Усл.печ.л. 3,8. Тираж 500.

Заказ 780

Отпечатано с готового оригинал-макета
в ООО "Стринг".

424002, Республика Марий Эл, г. Йошкар-Ола,
ул. Кремлевская, д. 31.